

Per què necessitem la transcendència?

En un cert sentit, la persona és un ésser de necessitats, tant de necessitats imposades per la seva naturalesa biopsíquica com de necessitats simbòlico-culturals que la persona mateixa va creant i recreant. Per això hom pot interpretar els sistemes i les institucions socials i la ciència i la tecnologia com un magne intent de satisfer el conjunt global de necessitats de les persones. Ara bé, l'ésser humà també es caracteritza per expressar i viure de necessitats d'un tipus especial: les necessitats transcendents. Com podem entendre la necessitat de transcendència de l'ésser humà?

Mirem una mica l'etimologia de la paraula "necessitar": ve del llatí *nec + esse* = "no haver-hi", "no ser-hi", "mancar". I mirem també la de la paraula "transcendència": ve del llatí *transcendo = trans + scando* = "anar més enllà", "travessar pujant", "passar a l'altre costat". Resultat: per què sentim o hauríem de sentir com una mancança humana el fet d'acontermentar-nos amb les coses immediates de la vida i no anar més enllà d'elles? Com és que encara ens queden qüestions que no aconseguim allunyar de la nostra ment ni de la nostra consciència? I com és que intentar de contestar aquestes qüestions ho sentim com una necessitat per ser més persones? Podríem pensar que un dia la ciència serà capaç de contestar totes les curiositats científiques que encara ens queden després de donar-nos per satisfets/satisfetes amb les coses immediates de la vida. Però quedariem aleshores completament tranquils/tranquil·les i no necessitariem cap més transcendència? Vegem-ne l'opinió de Ludwig Wittgenstein, un famós filòsof vienès del segle XX:

L'impuls vers allò místic procedeix de la no satisfacció dels nostres anhels per mitjà de la ciència. Tenim la sensació que, fins i tot quan totes les possibles preguntes científiques s'han contestat, encara no s'ha tocat gens el nostre problema. Ben cert, aleshores no queda, justament, cap més pregunta; i precisament això és la resposta.¹

Heus ací, doncs, la problemàtica: en què consisteix el nostre problema? I per què la ciència no el pot tocar gens? I per què no desapareix de la consciència de la humanitat per molts segles que passin i per molt que avanci el coneixement? Per què existeix aquest impuls místic en l'espècie humana? Desapareixeria si també desapareguessin un dia totes les religions del planeta? Per als pares i mares i per als professionals de l'ensenyament, aquestes preguntes tenen una dimensió clarament pedagògica i educativa: per què intentem educar els nostres fills i alumnes ajudant-los a transcendir les coses immediates de la vida i a "pujar" més enllà d'elles? Per què l'educació en valors, els pares i el professorat ens la creiem tant que, en un cert sentit, hi veiem la solució als problemes de la societat? Per què ens sembla que no seria millor ni suficient una formació simplement tecnocientífica? Què li mancaria per ser una veritable educació humana?

El psicòleg americà Carl Rogers, un dels impulsors de la psicologia humanística, està convençut precisament que la nostra època, tan altament tecnocientífica, està convergint amb l'experiència mística de la vida humana que expressen les religions. La ciència més avançada no només no anul·la l'experiència de la transcendència, sinó que, en un cert sentit, hi convergeix. Heus ací el seu parer:

Existe una convergencia entre la física teórica y el misticismo, en especial el oriental: el reconocimiento de que el universo en su conjunto, incluidos los seres humanos, es "una danza cósmica". Desde este punto de vista, la materia, el tiempo y el espacio desaparecen como conceptos significativos; sólo existen oscilaciones. Este cambio de visión de nuestro mundo conceptual es revolucionario.²

També el famós físic d'Oxford Stephen Hawking, una de les ments contemporànies més intel·ligents en l'estudi de l'univers i autor d'una famosa teoria sobre els "forats negres", s'adona que les preguntes científiques estan obertes, elles mateixes, a la qüestió de Déu:

¹ WITTGENSTEIN, Ludwig, *Diario filosófico (1914-1916)*, traducción de Jacobo Muñoz e Isidoro Reguera, Barcelona, Editorial Ariel, p. 89. El text català és nostre sobre l'original alemany.

² ROGERS, Carl, *El camino del ser*, traducción: Enric Tremps, Barcelona, Editorial Kairós, 1980, p. 182.

*Si descubrimos una teoría completa, con el tiempo habrá de ser, en sus líneas maestras, comprensible para todos y no únicamente para unos pocos científicos. Entonces todos, filósofos, científicos y la gente corriente, seremos capaces de tomar parte en la discusión de por qué existe el universo y por qué existimos nosotros. Si encontrásemos una respuesta a esto, sería el triunfo definitivo de la razón humana, porque entonces conoceríamos el pensamiento de Dios.*³

Com podem, doncs, afirmar que necessitem la transcendència? De quina necessitat es tracta? La pregunta té la seva lògica perquè és evident que podem viure sense anar més enllà de les coses immediates de la vida. Però no sembla possible, en canvi, que la humanitat, en el seu conjunt, pugui prescindir de la transcendència. En això coincideixen filòsofs, psicòlegs i científics, com hem vist. La pregunta, doncs, sona així: de quina mena és aquesta necessitat tan pròpia de la persona humana i de l'espècie humana en conjunt? Dit d'una altra manera, no totes les necessitats de la persona es poden col·locar al mateix nivell. Un esquema pot il·lustrar-ho:

necessitats materials vetllen per l'equilibri del nostre sistema biològic, ja que som una espècie animal (evolucionada)

necessitats psicològiques vetllen per l'equilibri del nostre psiquisme
 apunten vers la maduresa de la persona
 constitueixen el món de l'afectivitat i de les facultats psíquiques de la memòria, la intel·ligència, el llenguatge, la percepció...

necessitats transcendents tenen a veure amb el sentit de la vida més enllà de l'esfera material i psicològica
 constitueixen el món dels valors, de les conviccions religioses, de la filosofia de vida, dels ideals més importants

El famós antropòleg materialista Marvin Harris ha estudiat les cultures humanes des de la prehistòria i en totes elles ha trobat que les veritables necessitats humanes són precisament les transcendents. La seva conclusió al respecte és prou eloqüent:

*Los valores morales, las creencias religiosas y los cánones estéticos son, en cierto sentido, las más significativas y distintivamente humanas de todas nuestras experiencias vitales. Su importancia está fuera de discusión.*⁴

Que l'espècie humana té necessitats transcendents vol dir que tres qüestions antropològiques semblen marcar la nostra condició humana: 1) més enllà de la veritat científica i de les petites veritats que ens serveixen per funcionar en la vida quotidiana, busquem LA VERITAT; 2) més enllà dels sentits parcials amb què anem omplint les fases de la nostra evolució personal i les nostres decisions, busquem EL SENTIT; 3) més enllà dels moments de felicitat i d'èxit personal, i més enllà de l'envelliment, la malaltia, els fracassos i la mort, busquem LA PLENITUD. Prou sabem que és ben difícil definir en què consisteixen la veritat, el sentit i la plenitud que busquem. Tanmateix, sembla igualment prou clar i evident que la vida humana es transcendeix ella mateixa cap a un horitzó més definitiu i més valuós que la nostra ocupació amb les coses més immediates de cada dia. Som éssers en estat de recerca. Ara bé, com podem expressar aquesta tendència de la persona humana i com podem ajudar els nostres fills i filles i els nostres alumnes a descobrir-la i potenciar-la? Potser podrien ser útils les següents estratègies:

a) treballar el món dels sentiments: els més autèntics i profunds són una veu ben clara de la dignitat de la persona humana, de la consciència, de la llibertat i de l'aspiració a la PLENITUD; b) treballar el món dels valors: allò que és veritablement important per a la persona humana i per a la societat ha de ser dialogat, pensat, comentat: així connectem amb la necessitat de SENTIT; c) treballar el món de les idees: no ens ha de fer por

³ HAWKING, Stephen W., *Historia del tiempo. Del big bang a los agujeros negros*, traducció: Miguel Ortuño, Barcelona, Círculo de Lectores, 1988, p. 264.

⁴ HARRIS, Marvin, *Introducción a la antropología general*, versió espanyola de Juan Oliver Sánchez Fernández, Madrid, Alianza Editorial, 1971, pp. 17-18.

d'afrontar amb els nostres fills i alumnes qualsevol teoria sobre la vida humana; més aviat els hem d'estimular a analitzar la lògica de les idees i dels conceptes, a tenir una actitud crítica, tant científica com filosòfica, davant la vida: així els ajudarem a satisfer la necessitat de VERITAT.

Es tracta, tot plegat, de l'aventura d'esdevenir humans tot satisfent les necessitats transcendents de la persona, no al marge d'elles o negant la seva importància. Tant en l'educació com en la vida humana en general, resulta decisiu ser conscients d'aquesta finalitat última de tot el que fem. Hi ha una pàgina del filòsof Fernando Savater que expressa de manera molt bella aquest fet primordial que les persones som necessàries per les persones:

*Nadie llega a convertirse en humano si está solo: nos hacemos humanos los unos a los otros. Nuestra humanidad nos la han "contagiado": ¡es una enfermedad mortal que nunca habiéramos desarrollado si no fuera por la proximidad de nuestros semejantes! Nos la pasaron de boca a boca, por la palabra, pero antes aun por la mirada: cuando todavía estamos muy lejos de saber leer, ya leemos nuestra humanidad en los ojos de nuestros padres o de quienes en su lugar nos prestan atención. Es una mirada que contiene amor, preocupación, reproche o burla: es decir, significados. Y que nos saca de nuestra insignificancia natural para hacernos humanamente significativos.*⁵

Després de totes aquestes consideracions, podem respondre ara la pregunta que ens fèiem al començament: per què necessitem la transcendència? Podríem indicar-ne quatre raons: 1) per ser PERSONES, és a dir, per ser fidels a les dimensions més profundes de la nostra condició, ja que no som només un sistema biològic (un organisme) ni tampoc només un sistema psíquic (un psiquisme); 2) per donar SENTIT a la vida humana, és a dir, per saber quins valors poden guiar la nostra conducta, quins ideals poden mobilitzar la nostra llibertat i què val la pena de considerar com a definitiu; 3) per buscar la VERITAT, és a dir, per desenvolupar tot el dinamisme del nostre coneixement, ja que no podem renunciar a comprendre a fons, a saber destriar la superestíci, la màgia i la falsedat del veritable coneixement i de la veritable adoració; i 4) per desitjar, acollir, anticipar en el nostre treball i esperar la PLENITUD, és a dir, per no acceptar el morir com l'última paraula sobre la vida; per reconèixer a la dignitat humana tota la seva profunditat; per demanar una justícia no merament humana per a totes aquelles persones i generacions que han estat víctimes d'una vida inhumana (violacions, assassinats, tortures, fam, pobresa, soledat, vexació, incultura, malalties...). En conclusió, la necessitat de transcendència no és una necessitat creada falsament per l'espècie humana: és la veu de la nostra més autèntica condició. Si no escoltem aquesta veu i creiem que les nostres necessitats són només materials o simplement psicològiques, no farem millor el nostre món ni ens farem millors a nosaltres mateixos/mateixes.

Finalment, dues idees més que tenen a veure amb el cristianisme. Ja sabem que les persones podem definir lliurement la nostra vida des de la fe, des de l'ateisme o des de l'agnosticisme. Però tothom busca algun absolut, alguna "cosa" a la qual pugui entregar tot el cor, tota la llibertat i tota la ment. Els qui intentem seguir Jesucrist creiem que en l'amor als altres trobem Déu i que Déu és l'únic Absolut que mereix aquest nom i que ens fa estimar la dignitat absoluta de cada persona. Estimar és precisament l'experiència de sortir d'un mateix per acollir l'altre en les seves necessitats transcendents. El famós psicòleg i psiquiatre Dr. M. Scott Peck ho explica així: *Yo defino el amor del modo siguiente: la voluntad de extender el sí mismo de uno con el fin de promover el crecimiento espiritual propio o de otra persona.*⁶

Per als cristians, això és precisament el que Déu ha fet per nosaltres en Jesucrist: ha sortit de si mateix i ha compartit la nostra condició humana (necessitada de transcendència). El cristianisme està convençut que aquest ésser absolut anomenat DÉU es "transcendeix" a si mateix, i això vol dir que estima, o, més ben dit, que és Amor essencialment. Hi ha una pàgina bellíssima de la primera carta de Sant Joan que ens ho proposa clarament:

Estimem-nos mútuament, perquè l'amor ve de Déu, i tot aquell qui estima ha nascut de Déu i coneix Déu. El qui no estima no coneix Déu, perquè Déu és amor. L'amor de

⁵ SAVATER, Fernando, *Las preguntas de la vida*, Barcelona, Editorial Ariel, 1999², p. 193.

⁶ SCOTT PECK, M. D., *La nueva psicología del amor*, Barcelona, Ediciones Urano, 1987, p. 83.

*Déu envers nosaltres s'ha manifestat en això: que Déu ha enviat el seu Fill unigènit al món a fi que visquem per ell. Nosaltres, estimem, ja que ell ens ha estimat primer.*⁷

És possible que en el segle XXI es produeixi una nova presa de consciència del gran paper que les necessitats transcendents juguen en la vida humana. Caldrà, doncs, està preparats per afrontar velles i eternes qüestions amb nous plantejaments.

Joan Ordi
Professor de
l'Institut Superior de Ciències Religioses
de Vic

---

⁷ 1 Jo 4,7-9.19.